

Italian Wars

A Great War for Renaissance Hegemony

สงครามอิตาลี
มหาศึกชิง
ความเป็นใหญ่
ยุคเรอเนสซองส์

ภัทรวา สมเภาะ

GYDZY

นักถ้อยจรรยาหน้ากระดาษ
ผู้แสวงหาความรู้และภูมิปัญญาบรรณาการนักอ่าน

GYPZY

GYPZY

สงครามอิตาลี มหาศึกชิงความเป็นใหญ่ยุคเรเนซองส์ Italian Wars: A Great War for Renaissance Hegemony

ภัทรพล สมเหมาะ เขียน

ราคา 330 บาท

© ข้อความและรูปภาพในหนังสือเล่มนี้ สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558 การคัดลอกส่วนใดๆ ในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ไม่ว่าในรูปแบบใดต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน ยกเว้นเพื่อการอ้างอิง การวิจารณ์ และประชาสัมพันธ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ภัทรพล สมเหมาะ.

สงครามอิตาลี มหาศึกชิงความเป็นใหญ่ยุคเรเนซองส์ = Italian wars:

a great war for renaissance hegemony. -- กรุงเทพฯ : ยิปซี กรุ๊ป, 2569

312 หน้า.

1. อิตาลี -- ประวัติศาสตร์. 2. สงครามกับสังคม. I. ชื่อเรื่อง.

945

ISBN 978-616-301-833-5

บรรณาธิการบริหาร	: คชาวุฒิ เกษนัย
บรรณาธิการอาวุโส	: สุรัชย์ พิงชัยภูมิ
หัวหน้ากองบรรณาธิการ	: ชยพฤกษ์ กองจันทร์
บรรณาธิการสำนักพิมพ์	: อัญญา โฉมชา
กองบรรณาธิการ	: คณิตา สุตราม พรธินา ครโสภา พิมพ์กานต์ เดชประสิทธิ์ศักดิ์
พิสูจน์อักษร	: ภาณุพงศ์ เขยชื่น
รูปเล่ม	: เปมิกา ตันติทวีโชค
ออกแบบปก	: Key Richness
ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาด	: นุชนันท์ ทักมิตินันต์
ผู้จัดการฝ่ายการตลาด	: ชิตพล จันสด
ผู้จัดการทั่วไป	: เวชพงษ์ รัตนกาลิ
พิมพ์ที่	: บริษัท วิชั่น พรีเมส จำกัด โทร. 0 2147 3175-6
จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย	: บริษัท ยิปซี กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 37/145 งามคำแหง 98 แขวง/เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0 2728 0939 โทรสาร 0 2728 0939 ต่อ 108 www.gypsygroup.net www.facebook.com/gypsygroup.co.ltd Line ID : @gypzy

สนใจสั่งซื้อหนังสือจำนวนมากเพื่อสนับสนุนทางการศึกษา สำนักพิมพ์ลดราคาพิเศษ ติดต่อ โทร. 0 2728 0939

ITALIAN WARS

A Great War for
Renaissance Hegemony

สงครามอิตาลี

มหาศึกชิงความเป็นใหญ่
ยุคเรอเนสซองส์

ภัทรวา สมหมาย

คำนำผู้เขียน

หากกล่าวถึงยุคเรอเนสซองส์ คุณจะนึกถึงอะไรก่อน? ผมขอเดาว่า คงไม่พ้นศิลปะ เพราะมันคือของชูโรงของยุคนั้นอยู่แล้ว แต่ว่ายุคเรอเนสซองส์คือช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างยุคกลางไปสู่ยุคสมัยใหม่ มันคือยุคเปลี่ยนผ่านของสิ่งต่างๆ ซึ่งมันก็น่าสนใจไม่แพ้เรื่องอาหาร

สงครามอิตาลี สำหรับผู้อ่าน อาจจะนึกไม่ออกว่ามันคือสงครามไหน เพราะมันคือสงครามในดินแดนเล็กๆ แต่มันก็เป็นสงครามอันยาวนาน ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ไม่ใช่แค่การทหารเท่านั้น หากแต่เป็นสงครามที่วางรากฐานสำหรับการเมืองสมัยใหม่ ตลอดจนการต่างประเทศสมัยใหม่ หลายท่านอาจจะนึกถึงมาเคียเวลลี นึกถึงการเมืองแบบซิงฆิซมูฟริบ แบบว่าเน้นฉวยโอกาส เพื่อผลประโยชน์รัฐและความอยู่รอดของรัฐ เขาก็เป็นคนที่โดดเด่นในยุคนี้ ในสงครามนี้ และเขาก็ไม่เคยเขียนตำราพิชัยสงครามในยุคนี้ด้วยเช่นกัน

สงครามอิตาลีเป็นส่วนผสมของหลายอย่าง ช่วงแรก เราจะได้เห็นตัวละครแนวยุคกลางทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ แม่ทัพ อัศวิน ทหารรับจ้าง ออกมาโดดเด่นในสนามรบที่สู้กันคล้ายกับยุคกลาง แต่เมื่อเวลาผ่านไป อาวุธใหม่ก็จะทำให้สงครามเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอาวุธปืนที่เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในสงครามนี้ ในฐานะอาวุธปิดล้อมเมือง และอาวุธที่ใช้

ยั้งกันในสนามรบ ทำให้ยุทธวิธีกับกองทัพต้องปรับตัว เปลี่ยนจากกองทัพ
ยุคกลาง กองทัพทหารรับจ้าง ให้กลายเป็นกองทหารประจำการแบบมี
อาชีพมากขึ้น เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่าน ก่อนจะเข้าสู่ยุคสงคราม
สมัยใหม่เต็มตัวในศตวรรษถัดไป

นี่คือสงครามที่เริ่มต้นด้วยข้ออ้างแบบยุคกลาง ด้วยการชิงอำนาจ
ของตระกูลต่างๆ แต่แล้วมันก็เปลี่ยนเป้าหมายไป กลายเป็นการทำลาย
วงล้อมการทูต การทำลายหัวอำนาจใหญ่ สงครามที่ต้องใช้ไพร่
การทูตแบบอื่น แบบว่าต่อให้จับมือกับพวกนอกรีต ตลอดจนจับมือกับ
มหาอำนาจอย่างมุสลิมก็ยอม หรือต่อให้ต้องตีกับพระสันตะปาปาโดยตรง
ก็ช่างหัวมัน ถือว่าเป็นพัฒนาการทางการทูตที่น่าสนใจ แหกแนวจาก
ยุคกลางเป็นอันมาก

เมื่อโลกออกห่างจากยุคกลาง เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ โลกก็ต้องผ่าน
ขั้นตอนต่างๆ ยุคเรอเนสซองส์กับสงครามอิตาลี สงครามใหญ่แห่งยุคนี้
ก็ถือว่าเป็นเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งน่าจะช่วยอธิบายเรื่องความเปลี่ยนแปลง
ได้บ้าง ไม่มากนักเลย

ภัทรพล สมเหมาะ

คำนำสำนักพิมพ์

ประเทศอิตาลี เป็นประเทศหนึ่งซึ่งเป็นที่หมายยอดนิยมนำสำหรับการเที่ยวยุโรป ที่นั่นมีหลายอย่างทั้งอาหาร งานศิลปะ สถาปัตยกรรม อารยธรรมเก่าแก่อย่างโรม ถือว่าเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน

หากจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของอิตาลี ก็คงจะหนีไม่พ้นอารยธรรมอันเก่าแก่อย่างโรม อดีตรัฐและจักรวรรดิมหาอำนาจของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ที่ดำรงอยู่เป็นพันปี ก่อนจะล่มสลายลงเพราะปัญหาต่างๆ ต่อมาก็มีการฟื้นฟูศิลปวิทยาการของอารยธรรมกรีก-โรมัน นำไปสู่ยุคเรอเนสซองส์ ยุคแห่งการเกิดใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นในอิตาลีก่อน

ในช่วงเวลานี้เอง อิตาลีกลายเป็นจุดศูนย์กลางของวิทยาการและความสนใจทางการเมือง ไม่ใช่แค่เพราะความเจริญรุ่งเรืองของรัฐทั้งหลายในดินแดนคาบสมุทรแห่งนี้ หากแต่เป็นสถานการณ์ของสงครามที่จะสร้างแรงสั่นสะเทือนไปทั่วทั้งยุโรป สงครามนั้นเรียกว่า สงครามอิตาลี

สงครามอิตาลีแลดูเป็นสงครามยุโรปที่ไม่ค่อยโด่งดังเท่าไรนัก เมื่อเทียบกับสงครามอื่นๆ ในยุโรป เพราะมันคือสงครามในดินแดนเล็กๆ ของยุโรป มักจะถูกกลบฝังโดยสงครามที่ใหญ่กว่า รอบโดยมหาอำนาจใหญ่กว่า แต่อย่างไรก็ตาม สงครามอิตาลีก็มีความสำคัญในตัวเอง นอกจากมันจะ

เป็นสงครามระหว่างแวนแคว้นในอิตาลีและบรรดามหาอำนาจใกล้เคียง มันยังเป็นสงครามที่มีการทดลองยุทธวิธี และการใช้อาวุธสมัยใหม่อย่าง ปืนเล็กกับปืนใหญ่ การทดลองและการประยุกต์ใช้ ซึ่งจะส่งอิทธิพลต่อ สงครามสมัยใหม่ในภายภาคหน้า เป็นการส่งผ่านจากสงครามยุคกลาง เข้าสู่สงครามสมัยใหม่

นอกจากการสู้รบแล้ว สงครามอิตาลีเป็นสงครามที่มีพัฒนาการ สำคัญในเชิงการเมืองและนัยการทูต มันคือสงครามที่แต่ละรัฐต้อง ปฏิวัติวงการทูตใหม่ หาพันธมิตรใหม่ และหาเหตุผลใหม่ๆ แต่ละรัฐต้อง พยายามตอบโจทย์เรื่องการปกครองดินแดนตัวเอง และนักคิดก็ต้องหา คำตอบว่า การปกครองประเทศ การถืออำนาจ ต้องทำอย่างไร

นี่คือสงครามในยุคของดา วินชี ไม่เคิลแองเจโล ราฟาเอล เมดิชี และมาเคียเวลลี ... นี่คือนิยามสงครามอิตาลี ... สงครามห้าวเลี้ยวหัวต่อจาก ยุคกลางสู่ยุคสมัยใหม่

ด้วยมิตรภาพ
สำนักพิมพ์อัส

สารบัญ

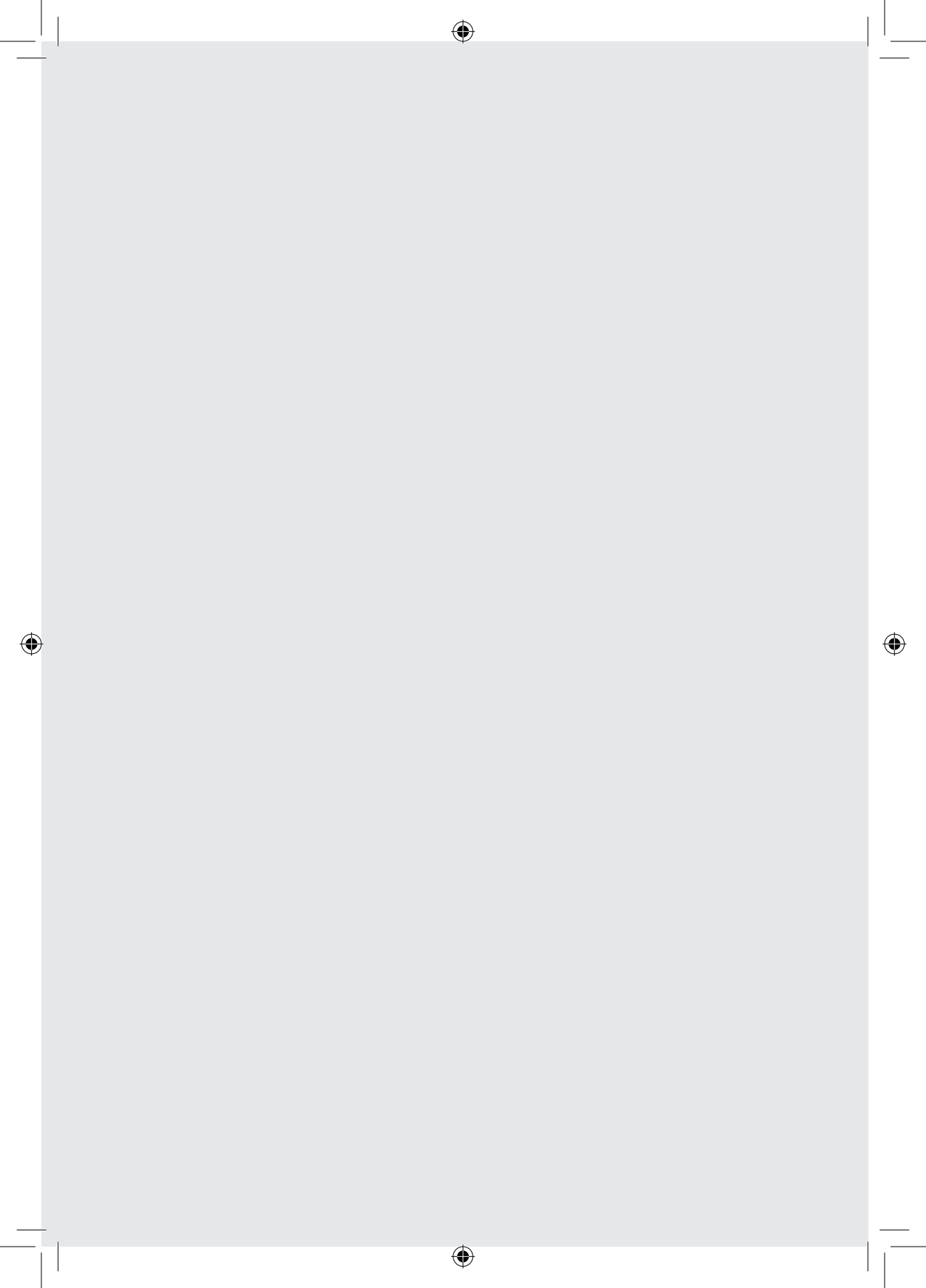
บทนำ - Dell'arte della Guerra – ศาสตร์แห่งสงคราม	15
บทที่ 1 ก่อนสงครามอูบัติ –	25
อิตาลีและยุโรปในช่วงปลายศตวรรษที่ 15	
1. ภูมิหลังดินแดนอิตาลี	26
1.1 ภูมิศาสตร์	26
1.2 อิตาลี - อิตาลีภายใต้โรมัน	28
1.3 อิตาลีในยุคกลาง – ต้นเค้าของความเป็นเหนือ-ใต้	30
1.4 อิตาลีในสมัยศตวรรษที่ 15 - อิตาลีในยุคเกิดใหม่	45
สันติภาพหลายสิบปี	
2. โปรไฟล์รัฐสำคัญของอิตาลีถึงปี 1494	48
2.1 ดัชชีมิลาน	49
(Duchy of Milan, อิตาลี: Ducato di Milano)	
2.2 สาธารณรัฐอันสงบสุขเป็นที่สุดแห่งเวนิส	53
(Most Serene Republic of Venice,	
อิตาลี: Serenissima Repubblica di Venezia)	

2.3 รัฐพระสันตะปาปา (Papal States / ทางการ: State of the Church, ละติน: Status Ecclesiasticus)	56
2.4 สาธารณรัฐฟลอเรนซ์ (Republic of Florence, ละติน: Res publica Florentina)	59
2.5 ราชอาณาจักรเนเปืล (Kingdom of Naples, อิตาลี: Regno di Napoli)	62
2.6 สาธารณรัฐเจนัว (Republic of Genoa, อิตาลี: Repubblica di Genova)	65
3. รอบบ้าน: สถานการณ์ดินแดนรอบอิตาลี ในช่วงศตวรรษที่ 15	67
3.1 ฝรั่งเศส: เพื่อนบ้านด้านตะวันตกเฉียงเหนือ อาณาจักรที่กำลังเรืองอำนาจ	67
3.2 สเปน: เพื่อนบ้านด้านตะวันตกอีกฟากทะเล อาณาจักรที่กำลังรวมเป็นหนึ่ง ราชสำนักมีที่ทางในอิตาลี	73
3.3 จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์: เพื่อนบ้านด้านทิศเหนือ นายเหนือหัวเยอรมันที่แสนห่างไกล	75
3.4 เมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก: สนามการค้า การผงาดของมหาอำนาจใหม่ กับสถานการณ์ชวนกังวล	80

บทที่ 2 สงครามระยะแรก:	85
ความทะเยอทะยานของฝรั่งเศสเหนือแผ่นดินอิตาลี	
1. สงครามปี 1494-1495 – สงครามพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 8	86
1.1 ต่างฝ่าย ต่างชนวนเหตุ	86
1.2 เตรียมการศึก	95
1.3 ฝรั่งเศสบุก	101
1.4 เส้นทางสู่นาโปลี : แสหายานุภาพกับการทูต	107
1.5 สันนิบาตเวนิส: เมื่อฝรั่งเศสใหญ่เกินไป	124
พวกอิตาลีต้องร่วมมือกัน	
1.6 สถานการณ์ฝรั่งเศสในเนเปิล: ยันไม่ไหวจริง	135
1.7 สถานการณ์อิตาลีหลังสงครามจบ:	140
มีอาจย้อนกลับได้แล้ว	
2. สงครามปี 1499-1504 – สงครามครั้งที่ 2 กับ 3 -	142
สงครามพระเจ้าหลุยส์ที่ 12	
2.1 สถานการณ์ช่วงก่อนสงคราม	142
2.2 สงครามอิตาลีครั้งที่ 2 - ฝรั่งเศสยึดมิลานกับเนเปิล	154
– 1499-1501	
2.3 สงครามอิตาลีครั้งที่ 3 - คีงซิงเนเปิล – 1502-1504	165

บทที่ 3 สงครามระยะหลัง: สงครามอิตาลี	181
สงครามเมดิเตอร์เรเนียน สงครามยุโรป	
1. สงครามปี 1508-1516 –	182
สงครามสันนิบาตคัมเบอร์ - มหาศึกสลับขั้ว	
1.1 สถานการณ์ก่อนสงคราม	182
1.2 สันนิบาตคัมเบอร์ - แนวร่วมสหบาฮาเวนิส	189
1.3 พันธมิตรเวนิส-พระสันตะปาปา – เมื่อคู่อรินี้	196
ชนวนเหตุจับมือเป็นเพื่อนกัน	
1.4 สันนิบาตคัคคิสิทธ์ – พันธมิตรนานาชาติ	200
เพื่อสหบาฮาฝรั่งเศส	
1.5 พันธมิตรฝรั่งเศส-เวนิส – พันธมิตรเก่ากลับมาเจอกัน	206
2. Intermezzo – ช่วงพัก – เรามาพักเรื่อง	214
การศึกแล้วพูดถึงเรื่องมาเคียเวลลีก่อนดีกว่า	
2.1 มาเคียเวลลี: ชายผู้เกิดมา	214
และมีชีวิตในช่วงเวลาอลหม่าน	
2.2 Dell'arte della guerra: ความคิดและความเห็น	219
ของมาเคียเวลลี ในฐานะผู้นำฝ่ายทหารในยุคสงคราม	
3. สงครามปี 1521-1526 – สงครามสี่ปี – สงครามสองขั้ว	223
มหาอำนาจ	
3.1 เส้นทางสู่ปี 1521: ยุโรปอันสงบสุข	223
แต่ทำท่าจะเดือดทุกเมื่อ	
3.2 สงครามในอิตาลี ... และในยุโรปตะวันตก	227
3.3 การทูตอันไม่คาดคิด	236

4. สงครามปี 1526-1530 – สงครามสันนิบาตคอนญัก – สงครามด้านฮับสบูร์ก	237
4.1 ครวันหลงหลังปาเวีย: อำนาจฮับสบูร์กเหนืออิตาลี	237
4.2 สันนิบาตเดินหน้า	241
4.3 เส้นทางสู่สันติภาพ - บาร์เซโลนาและคัมเบร	254
5. สงครามปี 1536-1538 – สงครามแสนสั้น กับตัวละครใหม่	257
5.1 เหตุเกิดที่มิลาน ... อีกแล้ว	257
5.2 สงครามก่อตัวขึ้น ด้วยอีกสาเหตุ	260
6. สงครามปี 1542-1546 – สงครามครั้งสุดท้ายของพระเจ้าฟร็องซัวส์	268
6.1 เหตุค้ำคา และเหตุใหม่	268
6.2 สงครามอิตาลี ที่แลดูไม่เหมือนสงครามอิตาลี	273
7. สงครามปี 1551-1559 – สงครามพระเจ้าอองรี สงครามถึงแตก สงครามอิตาลีครั้งสุดท้าย	279
7.1 กษัตริย์องค์ใหม่ การทูตใหม่ ยุทธศาสตร์ใหม่	279
7.2 จากเหตุพิพาทในรัฐอิตาลี สู่สงครามยุโรป	281
บทส่งท้าย - หลังสงครามจบ อิตาลีและยุโรปที่แปรเปลี่ยนตลอดกาล	291
1. ยุโรปหลังสงครามปี 1559	291
1.1 ฝรั่งเศส - ผลัดแผ่นดิน	291
1.2 อิตาลี – ดินแดนใต้อิทธิพลต่างชาติ	293
2. มรดกสงครามอิตาลี	298

บทนำ

Dell'arte della Guerra ศาสตร์แห่งสงคราม

ในนครฟลอเรนซ์ มีสวนแห่งหนึ่งตั้งอยู่ในเขตเมือง สวนออร์ติ ออริเคลลารี (Orti Oricellari) สวนตามสไตล์คลาสสิก ถูกสร้างขึ้นในช่วง ทศวรรษที่ 1490 โดยเบอร์นาร์โด รูเซลไล (Bernardo Rucellai) อภิสัทธีชน ชาวฟลอเรนซ์ จากตระกูลชนชั้นนำที่เกี่ยวดองกับตระกูลเมดิชี (Medici) ตระกูลผู้ปกครองของฟลอเรนซ์

วัตถุประสงค์ของสวนแห่งนี้ได้มีแค่การพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น หากแต่เป็นการอธิบาย สถานที่พบปะของเหล่าผู้ดีกับนักมานุษยนิยม เพื่อมาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กิจกรรมยอดนิยมในยุคเรอเนซองส์ (Renaissance) ยุคสมัยที่แนวคิดต่างๆ กำลังเจริญงอกงาม ทั้งแนวคิดจากปราชญ์ยุคโบราณ และแนวคิดใหม่ที่กำลังถือกำเนิด ยุคที่ ยุโรปกำลังออกจากความมืดมนของยุคกลาง

โพลีเฟมัส (Polyphemus) ชดไวน์ ประติมากรรมในสวนออร์ติ ออร์เคลลารี
นครฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี (ภาพจาก Travelling in Tuscany)

มีอยู่วันหนึ่ง มันเป็นวันที่ยาวนานและค่อนข้างร้อนระอุ วันนั้น
โกซิโม รูเซลไล (Cosimo Rucellai) หลานของเบอร์นาร์โด ผู้สร้างสวน
ดังกล่าว ได้ออกมาจัดวงสนทนากับเหล่ามิตรสหายผู้รักดีของวงศ์ตระกูล
หนึ่งในแขกวันนั้นคือฟาบริซิโอ โกลอนนา (Fabrizio Colonna)
นายกองทหารรับจ้าง ลูกหลานตระกูลโกลอนนา (Colonna) 'ตระกูลเส้า
หิน' ตระกูลขุนนางชาวโรมันที่สืบเชื้อสายจากเคานต์แห่งทัสคูลุม (Tus-
culum) หนึ่งในตระกูลทรงอำนาจที่เป็นตัวละครสำคัญในการเมืองนคร
โรมช่วงปลายศตวรรษที่ 15

ฟาบริซิโอกำลังเดินทางกลับจากแคว้นลอมบาร์ดี (Lombardy) ใน
ภาคเหนือ เขาเพิ่งรบในสงครามอันยาวนาน โดยได้ถวายการรับใช้ต่อ
องค์คาทอลิกราชแห่งสเปน ออกทำศึกพร้อมกับกองทัพของพระองค์อย่าง

ห่าวหาญได้รับชัยชนะอย่างรุ่งโรจน์และคาดว่าจะได้เงินทองมหาศาล เป็นการตอบแทน จากการรับใช้และความเป็นมืออาชีพอิงของกองทหารรับจ้างอิตาลี หนึ่งในกองทหารรับจ้างยอดเยี่ยมของยุคนั้น

ฟาบรีซิโอตัดสินใจเดินทางผ่านนครฟลอเรนซ์ เพื่อแวะพักผ่อนเป็นเวลาหลายวัน ระหว่างนั้นก็ไปเยี่ยมได้เท้าตึกแห่งฟลอเรนซ์กับเหล่าสุภาพบุรุษ บรรดานายท่านแห่งชนชั้นนำชาวฟลอเรนซ์ ซึ่งตอนนั้นโกซิโมก็เชื่อเชิญให้ฟาบรีซิโอมาพักในสวนของเขา โดยหวังจะชวนคุยด้วย เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความรู้กับประสบการณ์ทั้งหลาย โดยเฉพาะจากนายกองชาวนาที่เพิ่งกลับจากสงครามมาหมาดๆ

หลังจากที่รับประทานอาหารจัดเลี้ยงกันจนเสร็จสรรพ โกซิโมก็เชิญแขกทั้งหลายไปยังส่วนที่มีร่มเงาที่บดบังที่สุด โดยบอกว่าวันนี้ร้อนมาก อยากคุยในบริเวณที่มีร่มเงากับลมเย็นจ๋าว่า พวกเขาจึงตามไปยังบริเวณนั้น แล้วจับจองที่นั่ง บางคนนั่งเก้าอี้ได้ร่มไม้ บางคนไม่สนใจ นั่งบนพื้นหญ้าที่เขียวขจีชิ้นจ๋าที่สุดในสวน

ระหว่างนั้น ฟาบรีซิโอก็สังเกตดูบรรยากาศในสวน มองไปก็รู้สึกชื่นชม และสงสัยต้นไม้บางชนิดที่แปลกตา โกซิโมก็ไม่รอช้า อธิบายประวัติของต้นไม้แต่ละชนิด จากนั้นก็เริ่มสาธยายถึงท่านบูเบอร์นาร์โด ผู้ลงมือปลูkmันเอง จากนั้นก็กล่าวถึงแรงบันดาลใจของท่านผู้พยายามรื้อฟื้นอารยธรรมและวัฒนธรรมของคนโบราณ

ฟาบรีซิโอได้ฟังเช่นนั้นก็นึกถึงพวกเจ้านครเนเปิล (Naples) ที่นิยมปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาหลบแดด ซึ่งหากมองโดยผิวเผิน มันก็ดูเหมือนเรื่องปกติ ค่อนข้างหน่อมแน้ม ไม่มีพิษสงใดๆ การปลูกต้นไม้ทำสวน มันจะเป็นภัยต่อความมั่นคงได้เสียไร? ทว่าเขากลับคิดอีกอย่างหนึ่ง คิดใน

มุกกว้างกว่า วิพากษ์วิจารณ์หนักกว่า เขามองว่า จริงอยู่ที่จิตคนรุ่นปู่ในเรื่องการเลียนแบบวัฒนธรรมกับอารยธรรมของคนโบราณในยุคสมัยที่เจริญรุ่งเรืองกว่านั้นเป็นเรื่องน่าชื่นชม แต่การอิงความรักสะดักสลายความหรรษาและความเรียบง่ายตามแบบคนโบราณ ก็อาจจะนำพามาซึ่งผลกระทบในแง่ลบ ต่อกลุ่มผู้นำและสังคมโดยรวมได้

ฟาบรีซิโอเสนอว่า เจ้านายพวกนี้ และคนอื่นๆ อย่างพวกเราที่กำลังนั่งพูดจาเนิบนาบกันในสวนนี้ ควรจะเลียนแบบวิถีชีวิตอันหยาบกระด้าง แต่ทำให้เข้มแข็งแบบที่คนโบราณเคยดำรงชีพ มิใช่ในวิถีแห่งความอ่อนแอ ละเมียดละไม พวกเขาควรเน้นความสำคัญในเรื่องความอดทน ความแข็งแกร่งทั้งทางกายและทางใจ ให้ตนพร้อมสำหรับความยากลำบาก นี่คือนิยามของชนยุคโบราณที่เน้นย้ำความคงทนและความมีวินัยของตัวเอง ก่อนที่คนเหล่านั้นจะมุ่งสู่ความพล่อยปละและความพึงใจ ซึ่งต่อมาจะถล่มถลายไปถึงความเสื่อมถอย ทั้งทางกายและทางใจ ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะนำไปสู่ความล่มจมของสังคม

และแล้วการพูดคุยกอย่างเรียบง่ายเกี่ยวกับการทำสวนจึงวกเข้าสู่ประเด็นที่หนักยิ่งขึ้น ซึ่งโกซิโมก็ดันสนอกสนใจ บอกว่าอยากคุยเรื่องนี้ต่อ โดยเชิญให้ฟาบรีซิโอพูดออกมาได้ตามสบาย พูดออกมาได้อย่างเปิดเผย แล้วทุกคำถามที่เอ่ยขึ้นจะเป็นการถามเพื่อขอความกระจ่างกับความเข้าใจ หาใช่เพื่อวิพากษ์วิจารณ์หรือแก้ต่างให้ใครไม่¹

¹ Henry Neville (Trans.); Niccolo Machiavelli. The Art of War [1521; trans. 1675] (Online Library of Liberty, 2011), 7-8. https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/984/Machiavelli_0523_EBk_v6.0.pdf

ด้วยเหตุนี้เอง ฟาบรีซิโอเลยลากเข้าเรื่องที่ต่างออกไปโดยสิ้นเชิง เรื่องของรัฐ สังคมและการทำสงคราม

ในสวนวันนั้น ฟาบรีซิโอชวนคุยและถามตอบกับเหล่าผู้ดีชาว ฟลอเรนซ์ทั้งหลาย ถกกันในเรื่องว่าด้วยสงคราม

รากฐานการทหารควรเป็นอย่างไร? กองทัพมีอะไรเป็นแกนหลัก? ทำไมรัฐถึงจำเป็นต้องมีกองทัพที่แข็งแกร่ง มีการจัดระบบ เพื่ออ้างไว้ ซึ่งความมั่นคงและการขยายอำนาจรัฐ?

กองทัพควรมีการฝึกฝนอย่างไร? ระเบียบวินัยการทหารที่ดีควรเป็น อย่างไร?

กองทัพควรจัดอย่างไร? ควรแบ่งกรมกอง แบ่งสายการบังคับบัญชา อย่างไร?

กระบวนทัพและยุทธวิธีที่ดีควรเป็นอย่างไร?

ปืนใหญ่กับทหารม้าควรมีบทบาทอย่างไรในกองทัพ?

ป้อมปราการ ที่มั่น และยุทธศาสตร์การป้องกันควรเป็นยังไง?

คุณสมบัติของผู้บังคับบัญชาที่ดีควรมีอะไรบ้าง?

ซึ่งแน่นอนว่า หัวข้อแบบนี้ มันแทบไม่เข้ากับการสนทนาในสวนอัน เชี่ยวชาญเย้าย่ากลางนครอันงดงามเลย

การพบปะครั้งนี้ การถกประเด็นถามตอบระหว่างฟาบรีซิโอกับ โกซิโมและเหล่ามิตรสหายชาวฟลอเรนซ์ทั้งหลาย พวกเขาไม่อาจทราบ ได้ว่ามันเกิดขึ้นในวันที่เท่าไร เดือนและปีไหน รู้แค่ฟาบรีซิโอกับบุคคล ทั้งหลายเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่ในอิตาลี สมัยศตวรรษที่ 15-16

เหตุการณ์นี้คือเนื้อหาและฉากหลังของหนังสือเล่มหนึ่งที่ถูกเขียน ขึ้นในสมัยศตวรรษที่ 16 หนังสือเล่มนั้นมีชื่อว่า *'Dell'arte della guerra'*

– แปลตรงตัวคือ ‘ศาสตร์แห่งสงคราม’ (Art of War) ตำราพิชัยสงคราม ส่วนผู้เขียนก็คือชาวฟลอเรนซ์ในยุคสมัยเดียวกัน นิกโกโล มาเคียเวลลี (Niccolo Machiavelli)

ใช่แล้ว มาเคียเวลลี ชาวฟลอเรนซ์ นักการทูต นักเขียน นักประวัติศาสตร์และนักปราชญ์ ผู้มีชีวิตโลดแล่นในยุคเรอเนสซองส์ ผู้ที่มักถูกยกให้เป็นบิดาแห่งวิชาปรัชญาการเมืองและรัฐศาสตร์สมัยใหม่ เจ้าของผลงานชื่อดังอย่าง ‘เจ้าผู้ปกครอง’ (*The Prince / Il Principe*) ก็เคยเขียนหนังสือที่เน้นเรื่องการทหารมาก่อน แม้จะไม่ดังเท่าเรื่อง ‘เจ้าผู้ปกครอง’ ที่เขียนก่อน แต่กว่าจะได้ตีพิมพ์ก็คือหลังจากที่แกตายไปแล้ว ทำให้ *Dell'arte della Guerra* ตีพิมพ์ปี 1521 เป็นเรื่องเดียวที่ถูกตีพิมพ์ในช่วงที่มาเคียเวลลียังมีชีวิตอยู่

หลักการของ *Dell'arte della Guerra* สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การให้เกียรติต่อหลักคุณธรรม (Virtù) การไม่รังเกียจต่อความยากจน แร้นแค้น การยึดมั่นต่อหลักการและระเบียบของวินัยทหาร การอบรมปลูกฝังให้พลเมืองรักกัน อยู่ด้วยกันโดยไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ให้ยึดมั่นต่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน กองทัพเปรียบเสมือนดังหลังคาของปาลาซโซ (Palazzo - คฤหาสน์หรือจวนแบบอิตาลี) คอยปกป้องทรัพย์สินที่อยู่ข้างใน

หลายคนอาจจดจำมาเคียเวลลีในฐานะนักคิดทางการเมือง จนอาจลืมไปเลยว่าเขาเองก็เป็นนักคิดทางการเมืองด้วยเช่นกัน และมันก็เป็นเรื่องปกติของชายผู้มีบทบาททางการเมืองของรัฐอิตาลีในสมัยศตวรรษที่ 16

อิตาลีในสมัยศตวรรษที่ 15-16 คือยุคสมัยแห่งรีนาสซันโต (Rinascimento) หรือที่พวกเรามักจะคุ้นกับคำในภาษาอังกฤษคือ เรอเนสซองส์

ยุคสมัยแห่งการเกิดใหม่ ยุคสมัยแห่งการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชน
ยุคโบราณอย่างชาวกรีกและชาวโรมัน ยุคสมัยแห่งการรื้อฟื้นวิธีการทาง
ศิลปะและหลักคิดแบบคนโบราณที่มีความวิจิตรยิ่งกว่า “ยุคมืด” หรือยุค
กลาง ยุคสมัยก่อนหน้านี้ที่เพิ่งผ่านพ้นไป

เมื่อกล่าวถึงยุคนี้ พวกเรามักจะนึกถึงงานศิลปะกับสถาปัตยกรรม
อันวิจิตรตระการตา แลดูสวยงาม สมจริง มีรายละเอียดกว่ายุคกลาง
เราอาจจะนึกถึงบรรดานักคิด นักปราชญ์ทั้งหลายที่เริ่มหาคำตอบ
ของมนุษย์ เริ่มเน้นความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น ตามแนวคิดมนุษยนิยม
(Humanism) ในขณะที่แนวคิดทางศาสนา แม้จะยังไม่ถูกละทิ้ง ยังไม่
เสื่อมความนิยม แต่ก็ไม่ได้เป็นแกนหลักของแนวคิดอีกต่อไป

ทว่าคาบสมุทรอิตาลีในช่วงที่เรอเนซองส์กำลังเจริญรุ่งเรืองถึงขีด
สุด ในยุคสมัยของดา วินชี (da Vinci) ไมเคิลแองเจโล (Michelangelo)
โดนาเทลโล (Donatello) หรือแม้แต่มาเคียเวลลีเอง มันคือดินแดนที่
การเมืองแตกสลายแตกหักไร้เอกภาพทางการเมือง และตกอยู่ในยุคสมัย
ของสงคราม

สงครามในยุคสมัยที่ *Dell'arte della Guerra* ถูกตีพิมพ์ออกมา คือ
สงครามใหญ่และยาวนานในคาบสมุทรอิตาลี สงครามอิตาลี (Italian
Wars) สงครามครั้งต่างๆ ที่อุบัติขึ้นในอิตาลีตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 15
สงครามระหว่างรัฐต่างๆ ในอิตาลี และรัฐภายนอกในทวีปยุโรป อย่าง
ฝรั่งเศส สเปน เป็นต้น บางครั้ง สงครามจำกัดวงแคบในบางภาคส่วนของ
อิตาลี บางครั้งก็ลุกลามไปทั่วทั้งคาบสมุทร บางครั้งก็บานปลายกลายเป็น
สงครามระหว่างรัฐมหาอำนาจยุโรปในขณะนั้น และบางทีก็ลากประเทศ
อื่นจากนอกทวีปอย่างจักรวรรดิออตโตมันเข้ามาร่วมวงด้วย

สงครามอิตาลี แม้เป็นสงครามที่ชื่อไม่ดังนักเมื่อเทียบกับสงครามอื่น แต่ก็ยังเป็นสงครามที่มีแง่มุมสำคัญ

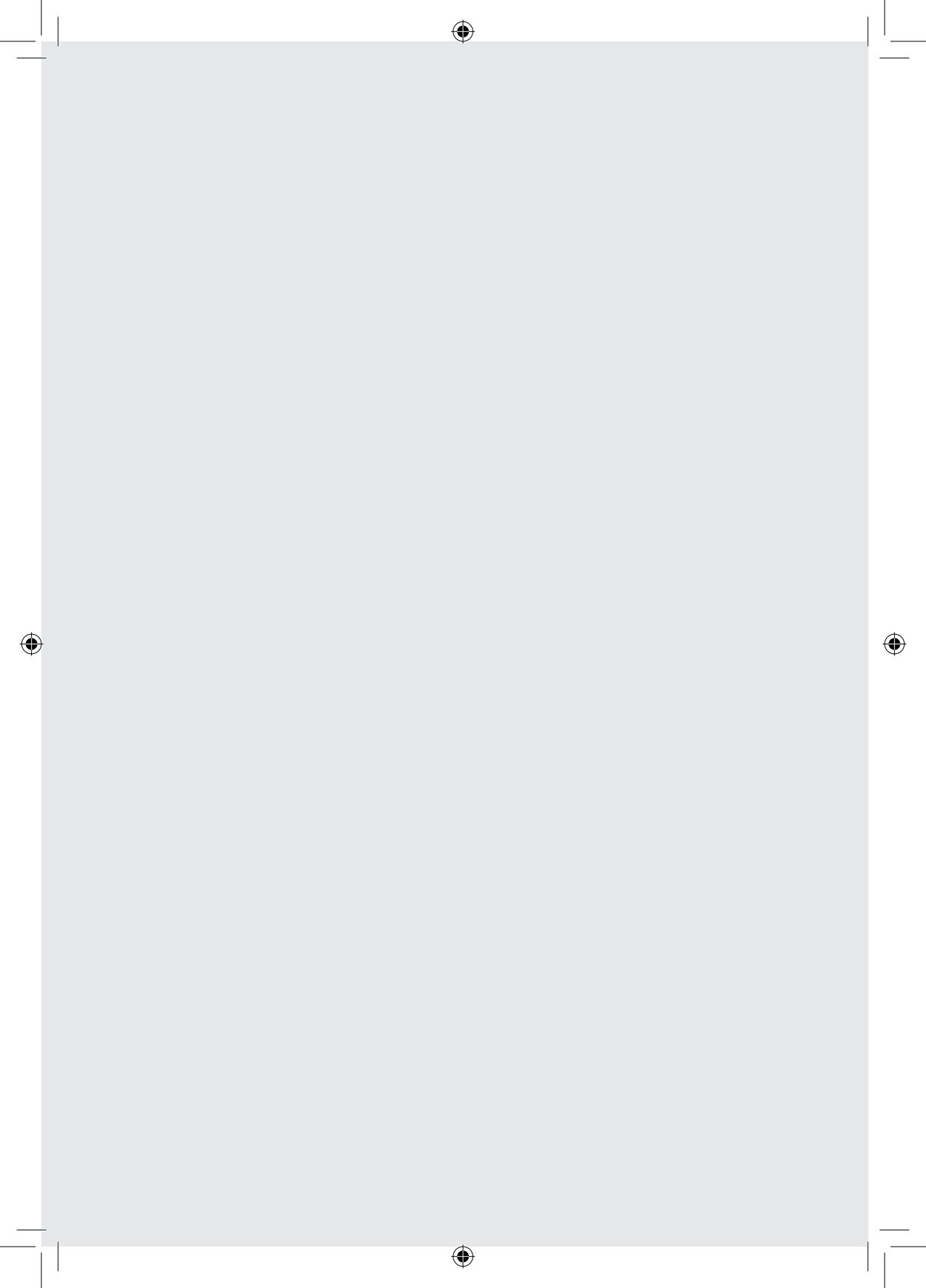
มันคือสงครามในยุคสมัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ระหว่างยุคกลางกับยุคสมัยใหม่ สงครามที่กองทหารรบกับทหารม้ายังคงมีบทบาทสำคัญตามหลักนิยมกองทัพยุคกลาง แต่อาวุธใหม่โดยเฉพาะปืนก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น กำลังจะปฏิวัติวงการทหารยุโรปไปตลอดกาล

มันคือสงครามที่รัฐทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นรัฐอิตาลีหรือรัฐต่างๆ ในยุโรป เริ่มมีการดำเนินการทูตด้วยนโยบายสมัยใหม่ ออกห่างจากชนบทยุคกลางแล้วหันไปเน้นเรื่องผลประโยชน์ของรัฐ ตามหลักปฏิบัตินิยม เน้นความเจ้าเล่ห์และอุบายมากขึ้น แม้ว่าตัวเล็กล้วนอาจแลดูไร้เกียรติ แต่ถ้านั้นจะทำให้รัฐรอด มันก็คุ้มค่าที่จะกระทำ ดังนั้น ด้วยบรรยากาศของการเมืองและสงครามที่แต่ละรัฐเฝ้าจ้องกันอย่างสุดความสามารถ จึงไม่ต้องแปลกใจว่าทำไมมาแค่เวลส์ถึงได้เขียน ‘เจ้าผู้ปกครอง’ โดยเน้นหลักคิดแบบนี้ หลักคิดที่ว่า เจ้าผู้ปกครองควรคำนึงถึงสถานการณ์ความเป็นจริง แทนที่จะไปยึดมั่นกับอุดมการณ์ หรือความเป็นอุดมคติ พุดง่าย ๆ มันคือสงครามที่ปฏิวัติวงการการทูตและการเมืองระหว่างรัฐไปเลยก็ว่าได้

นี่คือสงครามที่เกิดขึ้นในสมัยที่มาเคียเวลล์ยังมีชีวิต และจะดำเนินต่อไป แม้แต่หลังจากตอนที่เขาเสียชีวิตไปแล้วเป็นสิบกว่าปีก็ตาม และเมื่อสงครามนี้จบลง กระแสเรอเนสซองส์ในอิตาลีก็เสื่อมถอยลงเรื่อยๆ ผิดกับกระแสเรอเนสซองส์ในดินแดนอื่นของยุโรปที่เจริญยิ่งขึ้นแทน บรรดารัฐต่างๆ ในคาบสมุทรอิตาลีก็ประสบกับความเสียหาย เฉกเช่นกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และความยากลำบากทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐเหล่านี้ไม่อาจจุ่มชูเรอเนสซองส์ได้แบบก่อนหน้านี้

สงครามในดินแดนเล็กๆ อย่างคาบสมุทรอิตาลีได้ส่งอิทธิพลต่อโลก
สมัยใหม่ในเวลาต่อมา และนี่ก็คือเรื่องราวของสงครามครั้งนั้น

ขณะที่ศิลปินกำลังสร้างสรรค์ผลงาน บรรดาแม่ทัพนายกองต่าง
ก็ออกไปรบ เพื่อรัฐ เพื่อเกียรติภูมิ เพื่อเงิน เพื่อเหตุผลต่างๆ นานา ใน
ดินแดนเล็กๆ ที่ร่ำรวยแต่ก็แตกสลายเร็วขนาด

บทที่ 1

ก่อนสงครามอุบัติ อิตาลีและยุโรปในช่วงปลายศตวรรษที่ 15

ก่อนสงครามอิตาลีจะอุบัติขึ้น ดินแดนอิตาลีและทวีปยุโรปกำลังอยู่ในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน กระแสการฟื้นฟูศิลปวิทยา 'เรอเนสซองส์' ก่อตัวขึ้นในอิตาลีและแพร่กระจายไปตามดินแดนต่างๆ ในยุโรปตะวันตก ซึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มิใช่แค่ในรูปแบบศิลปะ-สถาปัตยกรรมเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องการเมือง การทูตและการทหารด้วย ยุโรปกำลังเปลี่ยนผ่านจากยุคกลางเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ และนี่คือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 15 ช่วงเวลาก่อนที่จะสงครามครั้งใหม่จะอุบัติขึ้นในอิตาลีและเปลี่ยนฉากสงครามยุโรปไปตลอดกาล

1. ภูมิหลังดินแดนอิตาลี

1.1 ภูมิศาสตร์

อิตาลีเป็นดินแดนที่มีลักษณะเป็นคาบสมุทร ตั้งทอดยาวจากแนวเทือกเขาแอลป์ (Alps) ตอนใต้ จากทิศเหนือ ลงมายังทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea) ตอนกลางทางใต้ ลักษณะรูปทรงของมันมีหน้าตาคล้ายขาเก้าอี้ที่ใส่รองเท้าส้นสูง ทำให้มันมีชื่อเล่นว่า รองเท้า (lo Stivale) และภูมิภาคทางภาคใต้ของอิตาลีก็ยังมีชื่อต่อไปทางเท้าด้วย เช่น คาบสมุทรคาลาเบรีย (Calabria – ‘หัวแม่เท้า’) คาบสมุทรซาเลนโต (Salento – ‘ส้นเท้า’) กับ คาบสมุทรการ์กาโน (Gargano – ‘เดือยรองเท้า’)² ตรงกลางคาบสมุทรคือเทือกเขาอาเพนไนน์ (Apennine) แนวเทือกเขาทอดยาวเป็นแนวตะวันตกเฉียงเหนือ – ตะวันออกเฉียงใต้ ในลักษณะแบบกระดูกสันหลัง

ในเชิงภูมิภาค อิตาลีสามารถแบ่งภูมิภาคได้หลากหลายรูปแบบ โดยหากแบ่งตามภาคส่วนบริหาร (Administrative Region) ที่สาธารณรัฐอิตาลีจัดแบ่งในปัจจุบัน ก็จะสามารถแบ่งภาคได้ 20 ภาคด้วยกัน แต่ถ้าแบ่งภาคตามประวัติศาสตร์ สามารถแบ่งได้หลายแบบด้วยเช่นกัน

คำอธิบายเก่าสุดคือในตำรา *Geographica* โดยนักภูมิศาสตร์ชาวกรีกในสมัยศตวรรษที่ 1 ก่อนคริสตกาล สตราโบ (Strabo) ซึ่งมีคำอธิบายกับแนวคิดที่ว่า อิตาลีเป็นดินแดนคาบสมุทร ซึ่งต่อมาในศตวรรษที่ 15 ในยุคเรอเนสซองส์ ตำรานี้จะถูกค้นพบใหม่ และนักวิชาการตำราคลาสสิกชาวอิตาลีในยุคนั้น กวาริโน ดา เวโรนา (Guarino da Verona, 1374-1460)

² Jade Poleon. “The BOOT of ITALY: history, facts and places to see in Puglia”. The World Bucket List (June 1, 2023). <https://www.theworldbucketlist.com/the-boot-of-italy/>

ก็จะนำคำรำนี้อาเปลี่ยนเป็นภาษาละติน

คำอธิบายของสตราโบ ปรากฏตั้งแต่ในบทนำของหนังสือเขา โดยเขาให้คำนิยามอิตาลีไว้ดังนี้

“นับแต่ดินเขาแอลป์ ก็จะมาถึงจุดเริ่มต้นของสิ่งที่เป็อิตาลีในปัจจุบัน (สมัยศตวรรษที่ 1 ก่อนคริสตกาล - ยุคโรมัน ปลายสาธารณรัฐ-ต้นจักรวรรดิ) สำหรับพวกคนโบราณ พวกเขาเคยเรียกขานชื่อเพียงอิตาลีอีโนเทรีย (Oenotria) แม้ว่ามันจะขยายจากช่องแคบซีชีลี ออกไปไกลสุดเพียงอ่าวทาเรนต์ม (Tarentum - ทารันโต) กับโพเซโดเนีย (Poseidonia - หนึ่งในอาณานิคมกรีกโบราณในอิตาลีได้) ทว่าชื่ออิตาลีเป็นที่แพร่หลายและก้าวล่วงออกไปไกลยิ่งกว่าจนถึงดินเขาแอลป์ และยังรับเอา [ดินแดนอื่น] มิใช่เพียงแต่ดินแดนส่วนลิกุสติกา (Ligustica - ลิกูเรีย ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอิตาลี) ซึ่งทอดยาวเหยียดจากขอบเขตไทรรีเนีย (Tyrrhenia) ไกลจนถึงแม่น้ำวารัส (Varus, แม่น้ำ Var ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของฝรั่งเศส) และทะเลที่นั่น (Tyrrhenian Sea ทะเลฝั่งตะวันตกของอิตาลี) แต่ยังรวมไปถึงดินแดนในส่วนของอิสเตรีย (Istria - ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ซึ่งขยายไปไกลถึงโปลา (Pola ปัจจุบันอยู่ในประเทศโครเอเชีย)”

ดังนั้น ความคิดที่ว่า คาบสมุทรอิตาลีเริ่มจากเทือกเขาแอลป์ เป็นแนวคิดที่ปรากฏตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว

แต่เรื่องการจัดภูมิภาคภายใน ก็มีพัฒนาการและความแตกต่างแล้วแต่ยุคสมัย โดยในสมัยออกัสตัส มณฑลอิตาลี (Italia) ประกอบไปด้วย 11 เขต และมีขอบเขตแค่คาบสมุทรอิตาลีเท่านั้น ไม่ได้นับรวมซีชีลี ซาร์ดิเนียและคอร์ซิกา ซึ่งดินแดนเหล่านั้นถือว่เป็นอีกมณฑลที่แยกออก

ไป หรือในยุคกลาง ชื่อ 'อิตาลี' บางทีก็จำกัดแค่ดินแดนที่ปัจจุบันคือภาคเหนือของประเทศอิตาลีเท่านั้น โดยอิงตามอาณาเขตของราชอาณาจักรอิตาลี (Kingdom of Italy, ละติน: Regnum Italicum) หนึ่งในอาณาจักรบริวารภายใต้การปกครองของพระเจ้าชาร์เลอมาญ (Charlemagne) ขณะที่ภาคใต้ถูกเรียกอีกชื่อหนึ่ง อย่างซิซิลี

1.2 อิตาลี - อิตาลีภายใต้โรมัน

ในส่วนของประวัติศาสตร์ ดินแดนอิตาลีถือว่าเป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน ย้อนกลับไปได้ห่างไกล โดยก่อนที่จะพวกโรมันจะเรืองอำนาจ อิตาลีเป็นที่ตั้งของชนเผ่าอิตาเลียนทั้งหลาย เช่น พวกอีทรัสกัน (Etruscan) ในเอทรูเรีย พวกละติน (Latin - หนึ่งในนั้นมีชาวโรมัน) ในลาติอุม (Latium - ปัจจุบันคือเขต Lazio) พวกออสกัน (Oscan) ในคาบสมุทรตอนใต้ พวกเวเนติ (Veneti - เป็นที่มาของชื่อ เวนิส) ทางตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น ต่อมาก็มีกลุ่มชนจากภายนอกเข้ามาตั้งรกราก โดยในภาคเหนือมีเผ่ากอล (Gaul) ที่เป็นพวกเคลต์ (Celt) ส่วนภาคใต้ก็มีชาวกรีกเข้ามาตั้งอาณานิคม ซึ่งพวกโรมันเรียกดินแดนแถบนั้นว่า แม็กนากรีกเซีย (Magna Graecia - กรีกใหญ่)

ต่อมา โรม (Rome) เมืองที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำไทเบอร์ (Tiber) ในภาคกลางของอิตาลี ก็ถือกำเนิดขึ้นประมาณ 753 ปีก่อนคริสตกาล แต่เดิมตามตำนาน โรมอยู่ใต้การปกครองในระบอบราชาธิปไตยเป็นเวลา 244 ปี จากนั้นประชาชนกับขุนนางก็ร่วมกันยึดอำนาจ ขับไล่กษัตริย์ออกไป ทำให้โรมกลายเป็นสาธารณรัฐคณาธิปไตย ภายใต้รัฐบาลของวุฒิสภาชีเนตและประชาชนชาวโรมัน (SPQR – Senatus Populusque Romanus)

- วุฒิสภาและประชาชนแห่งโรม)

สาธารณรัฐโรมันขยายอำนาจออกไป เข้ายึดดินแดนต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนเผ่าและนครรัฐต่างๆ จนในท้ายที่สุด อิตาลีก็ถูกรวมเป็นหนึ่ง ภายใต้อำนาจรัฐเดียว ซึ่งตั้งแต่ยุคโรมัน ดินแดนคาบสมุทรอิตาลีก็ถือว่าเป็นมณฑลอิตาลี ซึ่งเป็นมณฑลส่วนกลาง เป็นมณฑลเมืองแม่ (Metropole) ของจักรวรรดิที่ขยายอำนาจเข้าปกครองโลกเมดิเตอร์เรเนียน เมื่อโรมกลายเป็นมหาอำนาจของยุโรปโบราณ กลายเป็นจักรวรรดิกว้างใหญ่ที่ปกครองดินแดนจากอังกฤษ แอฟริกาเหนือ คาบสมุทรไอบีเรีย ถึงเมโสโปเตเมีย³

จักรวรรดิโรมันเป็นหนึ่งในจักรวรรดิที่มีดินแดนกว้างไกล เป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการทหาร เป็นผู้มอบคุณูปการต่างๆ ให้โลก เพราะมรดกโรมันจะมอบคุณอิทธิพลต่ออารยธรรมตะวันตก เป็นอีกส่วนที่จะสร้างโลกสมัยใหม่ขึ้นมา ภาษาตระกูลโรแมนซ์ (Romance) ซึ่งได้รับอิทธิพลโรมัน ถูกใช้แพร่หลายในยุโรปตะวันตก อิงจากภาษาลาติน ระบบตัวเลขโรมันยังถูกใช้งาน ตัวอักษรตะวันตกสมัยใหม่ อย่างตัว ABC ก็คืออักษรแบบละติน ระบบปฏิทินปัจจุบันก็อิงตามโรมัน และมรดกสำคัญอย่างศาสนาคริสต์ที่แพร่กระจายกว้างไกลจนกลายเป็นศาสนาระดับโลกได้ ก็ถือว่าเป็นมรดกโรมัน เพราะศาสนาคริสต์แพร่กระจายตามเครือข่ายภายในของจักรวรรดิโรมัน เป็นที่นับถือของพลเมืองจักรวรรดิซึ่ง

³ Marta García Morcillo. "The Glory of Italy and Rome's Universal Destiny in Strabo's Geographika". In A. Fear; P. Liddel (eds). *Historiae Mundi. Studies in Universal History* (Duckworth, 2010), 87-101. https://www.academia.edu/362374/The_Glory_of_Italy_and_Rome_s_Universal_Destiny_in_Strabo_s_Geographika_in_A_Fear_P_Liddel_eds_Historiae_Mundi_Studies_in_Universal_History_Duckworth_London_2010_87_101

ต่อมาก็กลายเป็นศาสนาประจำรัฐ ทำให้ศาสนาดังกล่าวแพร่ไปทั่วยุโรป แอฟริกาเหนือ ตะวันออกกลาง อย่างน้อยก็อิงตามอาณาเขตโรมันเดิม ก่อนจะแพร่ขยายกว้างไกลออกไปอีกในยุคกลาง

1.3 อิตาลีในยุคกลาง – ต้นเค้าของความเป็นเหนือ-ใต้

แม้ว่าจักรวรรดิโรมันมีความยิ่งใหญ่เกรียงไกรเพียงใด ในท้ายที่สุด จักรวรรดิก็ล่มสลายลง เพราะปัญหาภายใน-ภายนอกต่างๆ นานา

เมื่อจักรวรรดิโรมันในซีกตะวันตก หรือที่พวกเราชอบเรียกกันติดปากว่า ‘จักรวรรดิโรมันตะวันตก’ ล่มสลายลง ดินแดนโรมันทั้งหลายในฝั่งตะวันตกต่างก็ตกอยู่ใต้การปกครองของชนเผ่าต่างๆ ที่ถูกโรมันตราหน้าว่าเป็น อนารยชน - พวกคนเถื่อน โดยมณฑลอิตาลีตกอยู่ใต้อำนาจของอาณาจักรอิตาลี ภายใต้ขุนศึกโอโดเอเซอร์ (Odoacer) แม้ทัพกองทหารรับจ้างชนเผ่าเยอรมานิก (Germanic) ที่เคยรับราชการกับจักรวรรดิ ซึ่งต่อมาก็เกิดความไม่ลงรอยเรื่องค่าตอบแทน ทำให้เขาตัดสินใจก่อรัฐประหารโค่นล้มจักรพรรดิโรมูลุส ออگุสตุลลุส (Romulus Augustulus) ที่ราเวนนา (Ravenna) ในปี 476 แล้วสถาปนาอาณาจักรใหม่ในมณฑลอิตาลี ซึ่งวงการประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ถือว่าเป็นจุดจบของจักรวรรดิโรมันฝั่งตะวันตก จุดจบของยุคโบราณและต้นกำเนิดของยุคกลาง

อาณาจักรอิตาลีของโอโดเอเซอร์ดำรงอยู่ได้ไม่นาน ต่อมาก็ถูกโค่นล้มโดยชนเผ่าเยอรมานิกอีกพวกคือเผ่าออสโตรโกท (Ostrogoth) ซึ่งเข้ามาปกครองดินแดนอิตาลีแทนที่ ซึ่งพวกเขาก็ปกครองอิตาลีได้ไม่นาน ก็เจอกับปัญหาการเมืองภายใน ปัญหาหายนิยมของอาณาจักรยุคกลางตอนต้น เมื่อชนเผ่าต่างๆ พยายามก่อตั้งรัฐและพยายามอิงวัฒนธรรม